

Hier en Nu

Laat iedereen vrij,
maar niemand vallen

Verkiezingsprogramma 2022 - 2026 – D66 Borger-Odoorn

The logo for the D66 political party, consisting of the letters 'D66' in white, bold, sans-serif font, centered within a solid green square.

D66

Inhoudsopgave

Voorwoord John Goeree	04
Wonen – Hier ben ik thuis	05
Klimaat – Hier wil ik oud worden	10
Onderwijs & Cultuur – Hier krijg ik gelijke kansen	14
Zorg & Sport – Hier ben en blijf ik gezond	17
Werk & Ondernemen – Hier heb ik een goede baan	22
Veiligheid & Gelijkwaardigheid – Hier voel ik mij veilig	25
Democratie – Hier doet mijn stem er toe	29
Financiën	32
Dankwoord	35

Voorwoord John Goeree

Beste inwoner van Borger-Odoorn,

Het verkiezingsprogramma wat voor u ligt heeft als titel “Hier en Nu”. Het “Hier” slaat op onze mooie gemeente waar wij met z’n allen trots op mogen zijn. Een gemeente waar wij ons thuis voelen, kunnen leren, werken en oud willen worden. Alleen zijn dit juist de thema’s die steeds vaker onder druk komen te staan en daarom dan ook het “Nu”. Het is nu het moment om te zorgen dat deze thema’s de aandacht krijgen die zij verdienen om te waarborgen dat wij ons hier thuis blijven voelen, blijven ontwikkelen, een goede baan blijven vinden en oud kunnen worden.

Dit programma biedt de oplossingen waarmee de gemeente Borger-Odoorn kan zorgen dat er voldoende en divers woningaanbod is, het onderwijs toekomstbestendig is, er een gunstig vestigingsklimaat is voor bedrijven en waar ook de zorg voorziet in de behoeften die er nu en in de toekomst zullen zijn.

Wij als D66 Borger-Odoorn zijn van mening dat wij als progressieve partij deze thema’s, die uiteraard landelijk ook spelen, ook als gemeente kunnen oplossen. Wij hebben de ambitie om hiermee een voorbeeld gemeente te zijn voor de rest van Nederland.

Dit verkiezingsprogramma bevat de bouwstenen van onze ambitie en daarmee u het vertrouwen geeft om op 16 maart 2022 uw stem uit te brengen op D66 Borger-Odoorn.

Hartelijke groet,

John Goeree, lijsttrekker D66 Borger-Odoorn

Wonen

Hier ben ik thuis

Het is fijn wonen in Borger-Odoorn, we willen ook dat dit zo blijft. Iedereen zou prettig moeten kunnen wonen in een woning die past bij de levensfase waarin iemand zich bevindt. En toch staat woningmarkt behoorlijk onder druk. Koopwoningen zijn voor starters een luxeproduct geworden. De betaalbaarheid van midden huurwoningen is afgenomen en de wachtlijsten voor sociale huur nemen toe. Het is nu tijd om actie te ondernemen en niet te wachten op Den Haag, maar zelf als gemeente hiermee aan de slag te gaan.

› Wooncorporaties.

D66 ziet grote kansen in het intensiveren van de samenwerking met onze wooncorporaties. Niet alleen voor de (sociale) huur, maar ook voor koophuizen. Onze dorpen en wijken bestaan namelijk uit een mix van (sociale) huur- en koophuizen. Dit betekent dat een woonvisie alle facetten moet beslaan, en dat we dus geen apart beleid voor huur- en koophuizen moeten maken. De wooncorporaties hebben veel kennis in huis, zijn betrokken en duurzaam, en kennen bovendien vaak een veel langer handelingsperspectief. Dat wil zeggen: waar de politiek zich vaak vooral druk maakt over de komende vier jaar, kan een wooncorporatie zich die luxe niet veroorloven. Hieronder leest u de kansen die wij daarom zien in een nauwere samenwerking:

- **Verduurzaming.** De realiteit is dat veel mensen niet zomaar tienduizenden euro's kunnen besteden aan het verduurzamen van hun koophuis, ondanks de lagere energielasten en de waardevermeerdering. Wooncorporaties kunnen daarentegen goede deals sluiten met aanbieders van verduurzamingsmaatregelen voor hun huizenbestand, vanwege de goede contacten en de flinke aantallen. D66 wil daarom een samenwerking opzetten met de wooncorporaties, zodat er betaalbare pakketdeals ontstaan voor privé huisbezitters, wanneer er (sociale) huurwoningen in hun woonomgeving worden opgeknapt. Indien nodig, dient de gemeente deze pakketdeals nog aantrekkelijker te maken, met subsidies en betaalbare leningen.
- **Verdringing.** Wooncorporaties lopen er tegenaan dat het doelgroepenbeleid flink is uitgebreid. Daar waar vroeger alleen naar inkomen werd gekeken bij het toekennen van een sociale huurwoning, zijn er tegenwoordig groepen die met voorrang in aanmerking komen voor een sociale huurwoning, zoals statushouders of bepaalde personen die vroeger in een zorginstelling zouden worden gehuisvest. Daar zijn wij niet op tegen. Bovendien kiezen deze groepen hier ook niet zelf voor. Echter mag het niet zo zijn dat er hierdoor in de toekomst lange wachttijden ontstaan. Wij stellen daarom voor dat de gemeente een permanente tussenvoorziening realiseert. Omdat dit idee veel omhelst, besteden wij er een apart punt aan verderop in dit hoofdstuk.
- **Toekomstbestendigheid.** Mensen wonen steeds langer thuis. De woonvoorraad van de wooncorporaties, maar ook het bredere aanbod van woningen in onze gemeente, sluit hier niet altijd op aan. Zoals we verderop in het hoofdstuk Klimaat ook bepleiten, moet de gemeente daarom radicaal anders naar de woningvoorraad gaan kijken. Er moet meer ruimte komen voor tussenvarianten en we moeten meer in gaan zetten op circulaire, modulaire bouw. Op die manier maken we het woonbestand echt toekomstbestendig. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan levensloopbestendige, aanpasbare (0-traps) woningen en tiny houses. Zo lang ons huizenbestand nog niet voldoende is aangepast, zien wij kansen voor (senioren) begeleiders die vrijwillige doorstroom kunnen stimuleren.
- **Krimp.** Wooncorporaties gaan van krimp uit. Verder zien wooncorporaties vooral een toenemende vraag naar koopwoningen en is er geen sprake van een groeiend aantal woningzoekenden naar sociale huurwoningen. Desondanks is de landelijke ambitie om bij te bouwen. Dat vinden wij lastig uit te leggen. Bouwen voor leegstand moeten we te allen tijde voorkomen.

D66 Borger-Odoorn kiest daarom heel nadrukkelijk voor vérbouwen, en dus níet bouwen, bouwen, bouwen. Zoals hierboven ook is benadrukt, transformeren we ons woonbestand. Daarmee spelen we samen met de wooncorporaties in op de verwachte krimp en voorkomen we toekomstige leegstand. De regiodeal in Tweede Exloërmond is hiervan een mooi voorbeeld.

- Kansen zien en durven innoveren. Wij willen samen met de wooncorporaties onderzoeken wat het op kan leveren om voormalige huurwoningen in blokken met (sociale) huurwoningen, die in het verleden verkocht zijn, op vrijwillige basis terug te kopen. Dat geeft ons bovendien de kans deze woningen zelf te verduurzamen alvorens ze weer (aan dezelfde eigenaren) als huurwoning kunnen worden aangeboden. Wij denken dat wij hiermee tegemoet kunnen komen aan huiseigenaren, die wellicht beter af zouden zijn in een (sociale) huurwoning, en die niet zelf de kosten kunnen dragen voor de verduurzaming en het onderhoud van hun huis. Dat maakt woonwijken aantrekkelijker, geeft deze huiseigenaren rust en ruimte, en voorkomt dat meer huizen in het bezit komen van huisjesmelkers.

› Een tijdelijk thuis.

Mensen kunnen gedwongen en ongedwongen tussen wal en schip belanden. Ook is er een veelvoud aan hulpvragen, die niet altijd meteen beantwoord kunnen worden, maar die wel directe gevolgen kunnen hebben. Verder kunnen statushouders zich pas laat inschrijven voor wachtlijsten voor een sociale huurwoning, omdat ze de taal (nog) niet spreken en niet altijd de juiste hulp ontvangen. Wij willen voorkomen dat mensen dakloos raken of blijven. Ook willen wij een (tijdelijk) thuis kunnen bieden aan personen die (tijdelijk) niet zelfstandig of bij hun familie kunnen verblijven. Verder dient verdringing op de sociale huurmarkt tegen te worden gaan, zodat wachttijden niet onnodig oplopen. D66 wil daarom een gemeentelijke tussenvoorziening realiseren, met een diversiteit aan hulp- en woonvormen. Een tijdelijk thuis. Hieronder sommen wij de kansen en oplossingen op die wij zien:

- Een dak boven het hoofd. Niemand verdient het om dakloos te zijn of te blijven. Wij willen daarom gratis, tijdelijke woonvormen aanbieden aan dakloze personen in de gemeente Borger-Odoorn. Als voorwaarde stellen we enkel dat deze personen met toegewijde professionals aan de slag gaan met het vinden van permanente oplossingen voor de problemen die ze in hun dakloze situatie heeft gebracht. Wij denken hierbij bijvoorbeeld aan schuldtrajecten, scholing, hulp bij solliciteren en zorgvraagstukken. Wij zijn er van overtuigd dat een warme maaltijd, liefdevolle zorg en een tijdelijke adempauze mensen weer op weg kan helpen naar een bestendig bestaan.
- Tijdelijke huisvesting van statushouders. Naar het voorbeeld van de tussenvoorziening in Eelde, gemeente Tynaarlo, zien wij kansen voor tijdelijke huisvesting van statushouders in een tussenvoorziening. Hiermee zorgen wij er namelijk voor dat statushouders snel het AZC kunnen verlaten, zonder dat daarbij extra druk ontstaat op de wachtlijsten voor sociale huurwoningen. Ook kunnen wij zo sneller opschalen, wanneer er een grotere instroom is. In de tussenvoorziening kunnen wij bovendien inzetten op taal, onderwijs en werk, waardoor statushouders de juiste kansen krijgen en zo snel mogelijk mee kunnen doen.
- Een veilige plek. Het kan voorkomen dat een persoon of een gezin (tijdelijk) thuis niet meer veilig is, of zich in ieder geval thuis niet meer veilig voelt. Het is belangrijk dat deze mensen altijd, en meteen, een plek hebben waar ze naartoe kunnen gaan. Wij willen in een tijdelijk thuis een aantal beveiligde opvangplekken creëren, die aan deze vraag voldoen. Hierbij zetten wij in op een goede samenwerking met zorgverleners en handhavers, zodat snel permanente oplossingen gezocht kunnen worden.
- Activiteiten en talenten. Wij willen met onze tijdelijke inwoners, vrijwilligers, lokale (hoge-)scholen en het bedrijfsleven aan de slag met het realiseren van vrijwillige activiteiten en het ontwikkelen

van talenten. Wij geloven dat wij op deze manier passende en nuttige dagbestedingen kunnen vormgeven, gelijktijdig stage- en opleidingsplekken kunnen realiseren en dat wij bovendien mensen naar een passende baan kunnen begeleiden. Wij zien en verwachten dat (hoge-)scholen en het bedrijfsleven hierin graag willen meedenken.

› Bereikbaarheid.

Voor een prettige woonomgeving is het belangrijk om stil te staan bij bereikbaarheid. Zo dienen de hoofdkernen en bedrijven binnen de gemeente goed bereikbaar te zijn door middel van aansluiting op de provinciale- en rijkswegen. Zo vergroten we het woongenot, houden we de gemeente Borger-Odoorn aantrekkelijk als vestigingsplaats en maken we het bovendien makkelijker om te ondernemen. Wij willen daarom inzetten op de volgende punten:

- Volle inzet op de fiets, lopen en de veiligheid van deze weggebruikers. Voor de korte afstanden zou het niet meer nodig moeten zijn om de auto te pakken. Wij gaan voor 30km zones in dorpskernen waarbij ook handhaving een belangrijk onderdeel moet gaan worden. Daarnaast gaan we voor voldoende aansluiting op het openbaar vervoer. Ook richten wij de gemeente zo in dat voetgangers en fietsers altijd voorrang hebben op de auto en realiseren wij meer doorgaande fietsroutes buiten de wijken.
- Een integraal fietsplan. Wij zetten in op een integraal fietsplan voor onze gemeente, met aandacht voor onderhoud, uitbreiding en fietssnelwegen tussen alle dorpskernen en wijken, maar ook naar onze buurgemeenten.
- Vervoerhubs. In alle dorpen en wijken komen kleine vervoerhubs, waar de fietsers, voetgangers en het openbaar vervoer elkaar makkelijk kunnen vinden. Hierbij zijn goede fietsenstallingen van belang, veiligheid, oplaadplekken voor elektrische fietsen, maar ook een goede bereikbaarheid.
- Fietscursussen. De gemeente dient laagdrempelige en goedkope fietscursussen aan te bieden, dan wel te faciliteren, voor kinderen en oudere mensen die wellicht vergeten zijn hoe goed te fietsen, maar ook voor nieuwkomers die mogelijk (nog) niet weten hoe veilig om te gaan met een fiets.
- Meer natuur, en minder asfalt. Wij zijn principieel tegen toekomstige uitbreidingen van ons geasfalteerde wegennetwerk, tenzij er een zwaarwegend belang is voor onze inwoners. Maar ook fietssnelwegen./snelle fietspaden richting Gasselte en Borger.

› Huisjesmelkers.

Er is niks mis met geld verdienen, maar het mag de kansen van een ander niet beperken. Een betaalbare, duurzame (huur)woning mag niet onbereikbaar worden, enkel en alleen omdat beleggers huizen als het nieuwe goud beschouwen. Omdat uit de praktijk bovendien blijkt dat deze pandjesbazen enkel uit zijn op huurinkomsten, en er vaak sprake is van veel achterstallig onderhoud, kiezen wij er daarom voor om dit te ontmoedigen als gemeente en duidelijke criteria te stellen voor de gevallen waarbij het wel gebeurt. Dat betekent niet dat er niet meer geïnvesteerd kan worden op de huizenmarkt, integendeel. Investeren in transformatie van bedrijfspanden (indien er geen andere belangstelling is) blijft mogelijk.

- Woonverplichting. Wij zien graag een onderzoek met betrekking tot zelfbewoningsplicht binnen de gemeente Borger-Odoorn. Andere gemeenten hebben al aangetoond dat het mogelijk is een zelfbewoningsplicht in te voeren voor nieuwbouw en transformatie van bedrijfspanden, dus wij willen hiermee in Borger-Odoorn ook zo snel mogelijk aan de slag. Voor een algehele zelfbewoningsplicht is de gemeente verder afhankelijk van landelijke wetgeving.

) **Innovatie.**

Om echt het hoofd te kunnen bieden aan de huidige wooncrisis, dient de gemeente buiten de lijntjes durven te kleuren. Wij willen daarom ook experimenteren met, en investeren in, innovaties op het vlak van onze leef- en woonomgeving. De gemeente is het namelijk verplicht aan al haar inwoners om alle mogelijke kansen te grijpen. Wij zien op dit moment de volgende kansen op dit gebied:

- Sociale koopwoningen. Om starters en inwoners met lagere inkomens ook een kans te bieden op de woningmarkt en de bijbehorende kansen en mogelijkheden, willen wij experimenteren met sociale koopwoningen. Dit zijn woningen die grotendeels gesubsidieerd worden door de gemeente en wooncorporaties. Deze woningen hebben een maximale waarde. Wij stellen bovendien als extra voorwaarde dat de kopers van deze huizen starters zijn met een inkomen dat niet boven een bepaalde norm mag komen, of personen die op dit moment in een sociale huurwoning wonen en ook een niet te hoog inkomen hebben. De precieze loonnorm dient uit onderzoek naar voren te komen. Verder stellen wij een onderzoek voor naar de overige randvoorwaarden, zoals een winst- en verliesdeling en een terugkoopgarantie. Wij hopen hierbij van andere gemeenten uit de praktijk te kunnen leren.
- Visie. Om echt tegemoet te kunnen komen aan de wensen van specifieke doelgroepen dient beleid ontwikkeld te worden. Concreet stellen wij daarom voor dat er beleidsregels voor starters én senioren worden ontwikkeld en dat deze vast onderdeel worden van woonvisies, kadernota's en begrotingen. Want het moet voor zoveel mogelijk mensen mogelijk zijn om hier te beginnen, maar ook om hier gelukkig oud te worden.
- Perceelsplitsing. Wij willen dat de gemeente veelomvattend onderzoek gaat doen naar alle mogelijkheden om meerdere woonvormen op eenzelfde perceel te creëren. Daarbij valt te denken aan zogenaamde kangoeroewoningen, maar kennen wij ook concrete vragen waar gekeken wordt naar het realiseren van betaalbare starterswoningen op een bestaand (voor deze inwoner te) groot perceel. Wij staan hier zeer welwillend tegenover, omdat wij denken dat dit veel mensen de kans kan bieden eerder, langer, lokale en goedkoper zelfstandig te wonen.
- Leegstandsbelasting. Wij willen voorkomen dat investeerders bedrijfspanden opkopen voor speculatiedoeleinden. Daarmee willen wij zeggen dat het kan niet zo kan zijn dat grote investeerders panden bewust laten verloederen, in de hoop dat de gemeente het pand daarom voor een te hoge prijs overneemt. Daarnaast kennen wij verschillende voorbeelden van bedrijfspanden in de gemeente Borger-Odoorn die al jarenlang leegstaan, panden die nu niet tot woningen getransformeerd kunnen worden. Wij willen daarom dat de gemeente de mogelijkheden voor een lokale leegstandsbelasting gaat onderzoeken, en in Den Haag gaat lobbyen voor landelijke wetgeving hieromtrent.

Klimaat

Hier wil ik oud worden

De gemeente Borger-Odoorn is een groene gemeente. De lucht is schoon, er is meer natuur en bos dan asfalt. Met onze mooie natuurgebieden heeft de gemeente Borger-Odoorn een visitekaartje om trots op te zijn. D66 Borger-Odoorn koestert het natuurschoon, maar realiseert zich meer dan ooit dat diezelfde natuur onder druk staat en beschermd dient te worden. Klimaatverandering klopt aan de deur en is in veel gevallen al achter de voordeur te vinden en in de portemonnee te voelen. Wij willen dat de gemeente Borger-Odoorn zich niet langer verschuilt achter opdrachten van de provincie en Den Haag, maar verantwoordelijkheid neemt. Wij willen er met u voor zorgen dat de gevolgen van de klimaattransitie betaalbaar blijven, en voor u gaat werken, bijvoorbeeld in de hoogte van uw energierekening. Borger-Odoorn is een leefbare, duurzame gemeente. Samen met u zorgen wij dat dit in de toekomst ook zo blijft.

- › Participatie. Het is belangrijk dat iedereen mee kan doen met de klimaattransitie. Dat betekent dat de klimaatmaatregelen beheersbaar en betaalbaar moeten zijn, maar vooral ook dat u als inwoner inspraak heeft over wat er in uw leefomgeving gebeurt. Concreet stellen wij het volgende voor:
  - Klimaatagenda. Stel een klimaatagenda op. Maak daarin duidelijk wie de grootste vervuilers zijn en hoe zij de rekening gaan betalen.
  - Sociale innovatie. Zet in op sociale innovatie, door te kijken naar deelvoorzieningen, (buurt/dorps-) energiecoöperaties en warmtenetten.
  - Luisteren. Luister naar de inwoners. Zonnepanelen en windmolens zetten we daar neer waar draagvlak is. Zonnepanelen zetten we bovendien eerst op daken, voordat we ze op land zetten. Samen met onze agrarische ondernemers gaan we zo snel mogelijk aan de slag met het realiseren van EAZ-windmolens.
  - Subsidies. Stel subsidieregelingen in voor het realiseren van groene daken, zonnepanelen, betere isolatie en warmtepompen, zodat ook inwoners met een kleinere portemonnee mee kunnen doen
  - Werk. De klimaattransitie kan banen opleveren. Het is daarom belangrijk dat de gemeente een vestigingsklimaat creëert waarbinnen de juiste bedrijven aangetrokken worden. Ook dient de gemeente samen met (hoge-)scholen en universiteiten een coördinerende rol op te pakken. Zo zorgen we ervoor dat opleidingen en werk zo veel mogelijk op elkaar aansluiten.
  - Gebiedsfonds. Momenteel zijn er gebiedsfonds voor het zonnepark in Exloo en het windpark voor de 7 betreffende kernen. Wij vinden het belangrijk dat deze goed blijven functioneren. De kaders en spelregels zijn immers door de gemeente bekrachtigd, indien het mis gaat zou de gemeente moeten ingrijpen. Monitoring vanuit de gemeente is hier dus van groot belang.

- › Vervoer. Vervoer is een onderwerp wat in meerdere hoofdstukken terugkomt, omdat het op veel facetten van ons leven invloed heeft. Ook op het gebied van klimaat is het belangrijk dat we scherp naar vervoer kijken om bijvoorbeeld de CO2 uitstoot te verminderen. Wij denken daarbij aan het volgende:
  - Elektrische auto's. Wij willen het gebruik van elektrische en hybride auto's stimuleren. De gemeente dient daarom zelf zoveel mogelijk oplaadpunten te realiseren, maar er moeten ook stimuleringsregelingen komen voor elektrische laadpunten aan huis.

- › Bouw. Wonen is een van de belangrijkste onderwerpen van dit moment. Het verdient daarom een eigen hoofdstuk, wat u ook in dit verkiezingsprogramma kunt vinden. Toch zijn er onderdelen van deze opgave die zo vervlochten zijn met het onderwerp klimaat, dat wij ze hier willen benoemen. Hieronder leest u welke punten dat zijn:

- Eerst verbouwen, voor nieuw bouwen. Grond is kostbaar, en schaars. Wij willen daarom eerst zo veel als mogelijk het huidige woningbestand aanpassen, en leegstaande (bedrijfs-)panden verbouwen, voordat we andere of kostbare landbouw- en natuurgrond inzetten voor nieuwbouw.
  - Zet in op circulair en modulair bouwen. Er is een gebrek aan grondstoffen, de vraag naar (nieuw)bouw wordt steeds groter en elke levensfase verdient een andere woning. Wij geloven daarom in woningen die opgezet worden via kliksystemen, die je makkelijk kunt aanpassen en die je bovendien kunt verplaatsen. Hiermee blijven we ook de stikstofcrisis voor. De gemeente dient daarom geld vrij te maken voor ruimte en innovatie, maar ook vooral ook toenadering te zoeken tot innovatieve aannemers en (hoge-)scholen en universiteiten die met dit onderwerp aan de slag durven te gaan.
  - Duurzaam aanbesteden. De gemeente dient duurzamer aan te besteden. Bij de gunning van (bouw)projecten dient energiezuinig, klimaat adaptief, natuur inclusief en circulair bouwen zwaarder mee te wegen. Wij passen hier ons aanbestedingsbeleid op aan.
  - Het goede voorbeeld. De gemeente dient zelf het goede voorbeeld te geven. Al het gemeentelijke vastgoed dient aan duurzaamheidseisen te voldoen, waarbij bovendien zoveel als mogelijk gemeentelijke daken voorzien worden van zonnepanelen.
  - Voorspelbaarheid. De verduurzaming van onze gemeente moet voor ondernemers voorspelbaarder worden. Ondernemers mogen niet verrast worden door gemeentelijke maatregelen op het gebied van klimaat. Zo kunnen onze ondernemers hier rekening mee houden in hun investeringen en blijft het voor hun zo betaalbaar mogelijk.
  - Groene parkeerplaatsen. Alle gemeentelijke parkeerplaatsen dienen te vergroenen. Wij denken dat groene overkappingen, maar ook het aanplanten van bomen, hittestress kunnen voorkomen en voor meer vergroening kunnen zorgen. Wij spreken daarbij de ambitie van één boom per twee (auto)parkeerplekken uit.
- › Biodiversiteit. In Borger-Odoorn is het goed leven, ook omdat onze gemeente rijk is aan natuurschoon met de daarin voorkomende flora en fauna. De laatste jaren neemt de biodiversiteit – de verscheidenheid aan levende organismen op onze planeet - drastisch af, vooral door menselijke activiteiten zoals veranderingen in landgebruik, vervuiling en klimaat. De gemeente dient hierin haar verantwoordelijkheid te nemen en beleid te ontwikkelen dat het behoud van de biodiversiteit in onze gemeente tot doel heeft. De volgende punten zijn daarbij van belang:
- Maaibeleid. De gemeente dient haar maaibeleid te herzien – het dient natuurvriendelijk en gefaseerd uitgevoerd te worden. Wij willen daarom dat er een ecologisch bermbeheerplan komt, waarbinnen de nadruk dient te liggen op het zo min mogelijk maaien van onze bermen en het inzaaien met inheemse planten, kruiden en bloemen.
  - Integraal beleid. Het behoud van biodiversiteit dient onderdeel te worden van de energietransitie. Daarmee willen we zeggen: daar waar we onze woonomgeving anders inrichten om te voldoen aan onze klimaatdoelstellingen, daar proberen we dat zoveel als mogelijk te doen op een manier waarbij ook rekening wordt gehouden met het behoud van biodiversiteit in onze gemeente.
  - Eikenprocessierups. De gemeente dient anders om te gaan met de eikenprocessierups. Op dit moment wordt met ook gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen. Niet alleen de eikenprocessierups gaat daar dood van, maar ook andere dieren. Er worden veel innovaties onderzocht, daar moeten we bij aansluiten. In de tussentijd is het belangrijk dat de gemeente natuur inclusieve maatregelen neemt.
  - Dierenwelzijn. Wij vinden dat dierenwelzijn een vast onderdeel moeten worden van de portefeuille van een wethouder. Dierenwelzijn in de breedste zin van het woord verdient continue aandacht

van de gemeente, en de gemeenteraad dient de kans te krijgen de gemeente te controleren op dit beleid. Een van de zaken die deze wethouder kan onderzoeken, is bijvoorbeeld of hondenweides een meerwaarde kunnen hebben in bepaalde dorpen of wijken.

- › Afval. De realiteit is dat we in de gemeente Borger-Odoorn nog steeds te veel restafval produceren per huishouden. D66 Borger-Odoorn wil voorkomen dat de rekening hiervoor volledig bij u terecht komt. Het verminderen van ons restafval hoeft namelijk niet te betekenen dat uw rekening hiervoor omhoog gaat – integendeel zelfs. Wij zien de volgende kansen:
  - Circulair. We willen inzetten op afvalpreventie en het vaker hergebruiken van producten als eerste stap richting een circulaire economie. Doordat we vaker hergebruiken, verwachten wij bovendien hierdoor de openbare ruimte schoner te houden. D66 Borger-Odoorn is bijzonder trots op de landelijke inzet van D66 op het gebied van statiegeld voor kleine plastic flesjes en blikjes. We zien graag een hogere frequentie voor het ophalen van plastic en groen afval, maar ook een ophaalservice voor overig recyclebaar materiaal (w.o. elektrische apparaten, chemisch afval).

- › Landbouw. De agrarische sector heeft een belangrijke rol in het klimaatbestendig houden van onze gemeente. Daarom willen wij samen aan de slag met onze agrarische ondernemers, waarbij wij hen de ruimte geven om te innoveren en te ondernemen. Samen willen wij tot het volgende komen:
  - Agroforestry. Zet in op een overgang naar agroforestry. Dit is een ingewikkeld woord, voor een makkelijk concept; de natuur en landbouw moeten niet meer naast elkaar bestaan, maar elkaar versterken. Wij willen een proef opzetten voor een voedselbos, samen met de provincie en LTO.
  - Herenboeren concept. Herenboeren is een groeiende beweging die de productie van ons dagelijks voedsel anders, beter en bovenal duurzamer wil maken. Wij zien grote kansen voor deze coöperatieve boerderijen die burgers gedeeld eigenaar maken van hun eigen boerderij, consumenten dus die samen vraag gestuurd produceren en consumeren. Ook zien wij hier kansen voor het onderwijs, ten eerste in de vorm van informatievoorziening richting de scholen, maar ten tweede ook in het voorzien van schoolmaaltijden en/of schoolfruit.
  - Duurzame schaalvergroting. Het is op dit moment voor een groot aantal agrarische ondernemers groeien of verzuipen, dat zien wij graag anders. Neemt niet weg dat schaalvergroting in de landbouw haast onvermijdelijk is als je bedenkt dat de komende jaren deze ondernemers om uiteenlopende redenen zullen gaan stoppen. Landbouwbedrijven mogen doorgroeien, maar alleen als dat op een manier gebeurt die een verbetering oplevert milieu, dierwelzijn en volksgezondheid. Op deze manier wordt schaalvergroting een drijfveer voor innovatie ten behoeve van mens en dier, en niet voor overlast. Ondanks dat veelal vanuit Europa en/of landelijk wordt geregeld, zouden wij graag zien dat de gemeente hierbij de lokale agrarische ondernemers stimuleert.
  - Glyfosaat. Stop zo snel als mogelijk met het gebruik van glyfosaat. Stimuleer biologisch boeren en stel in ieder geval een verbod in op het gebruik van glyfosaat op gemeentelijke pachtgrond.
  - Samen onderzoeken. Stimuleer groenstroken, poelen, bloemrijke slootkanten en struikranden, door samen met agrarische ondernemers de mogelijkheden tot subsidies te onderzoeken. Daarbij is het belangrijk dat deze groenstroken een grotere omvang hebben, maar ook dat agrarische ondernemers voor hun verlies gecompenseerd worden.
  - Regeldruk. Van agrarische ondernemers wordt veel gevraagd. Bovendien krijgen agrarische ondernemers niet altijd de tijd om nieuwe innovaties goed door te voeren. Het is daarom belangrijk dat de gemeente niet nog meer regels gaat opleggen, boven op de al bestaande regels vanuit de provincie, Den Haag en Europa.

Onderwijs & Cultuur

Hier krijg ik gelijke kansen

Goed onderwijs is de basis voor een vrije, gelukkige samenleving waarin iedereen tot zijn recht kan komen. Een goede opleiding geeft je de vrijheid om je dromen na te jagen en je talenten ten volle te benutten, de vrijheid om je eigen plek te vinden in de maatschappij. Maar ook de vrijheid om de toekomst aan te kunnen, met alles wat er op je afkomt in een wereld die steeds sneller verandert. Goed onderwijs en onderzoek zijn de sleutel voor een sterke, duurzame en wendbare economie die vandaag en morgen welvaart levert.

Cultuur is geen simpele vrijetijdsbesteding, maar van levensbelang voor de samenleving. Kunst en cultuur houden ons een spiegel voor, vertellen ons de geschiedenis, vormen ons en brengen ons samen. Cultuur is niet alleen om van te genieten, het is ook een belangrijke economische sector.

› Laaggeletterdheid.

Het onderwerp laaggeletterdheid is een onderwerp dat eigenlijk een hoofdstuk voor zichzelf zou moeten hebben. De impact van laaggeletterdheid is voelbaar bij diverse thema's in dit programma, waaronder werken en gezondheid. Vanuit het thema Onderwijs zullen wij laaggeletterdheid de aandacht geven die het nodig is, de volgende punten zijn hierbij van belang:

- Er zijn landelijke en regionale subsidies voor het tegengaan van laaggeletterdheid, hier willen we vanuit onze gemeente zo mogelijk nog meer gebruik van gaan maken. Naast het gebruik van deze subsidies zijn wij als D66 Borger-Odoorn van mening dat er een structurele bijdrage moet komen vanuit de gemeente.
- De gemeente moet meer inzicht krijgen in de huidige stand van zaken voor wat betreft laaggeletterdheid. Alle activiteiten hieromtrent kunnen nog beter gemonitord worden, zodat zichtbaar gemaakt kan worden wat de kwaliteit en voortgang is. Ook de samenwerking met andere landelijke en regionale werkgroepen is hier van belang.
- Om laaggeletterdheid te voorkomen willen we dat de gemeente samen met het onderwijs en de bibliotheek een "leesoffensief" opstelt.

› Kunst & Cultuur.

- Wij willen met de cultuursector kijken hoe de gemeente meer uiting kan geven aan de waardering van deze sector. Niet zozeer een financiële waardering, maar bijvoorbeeld het bieden van een podium zowel fysiek als virtueel. Fysiek podium door het tonen van kunst in openbare gebouwen en gebruik maken van lokale kunstenaars en artiesten tijdens bijeenkomsten. Virtueel door gebruik te maken van muziek en beeld binnen de diverse communicatiekanalen van de gemeente. Maar ook het stimuleren en faciliteren van festivals kan hierbij aan bijdragen.
- Graag zien wij een haalbaarheidsonderzoek voor het vestigen van een muziekschool in onze gemeente. Ook muziek educatie is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen.
- De cultuurcoach is nu twee dagen per week beschikbaar. Uitbreiden van deze taak kan helpen om stevigere onderlinge netwerken te vormen op het gebied van kunst en cultuur.

› Huisvesting.

Toegang tot het onderwijs moet zo laagdrempelig mogelijk zijn, reisafstand mag hier bijvoorbeeld geen belemmerende factor zijn. Huisvesting is dus van groot belang binnen onze gemeente. Hierbij denken wij aan de volgende zaken:

- Samen met het onderwijs willen wij opnieuw kijken naar de ondergrens voor wat betreft het aantal leerlingen die nodig zijn voor het hebben van een vestiging in één van onze dorpen. Uiteraard moet hierbij ook gekeken naar eventuele groeiprognoses, zodat op een later moment niet blijkt dat een vestiging had kunnen blijven bestaan.
- Integraal Kind Centra (IKC) zijn wat D66 Borger-Odoorn betreft een oplossing voor de huisvestingsproblematiek. Een IKC is een plek waar onderwijs en opvang samenkomen, waarbij deze twee elkaar versterken en zorgen voor een toename van leerlingen en vraag naar opvang. Wij zijn een groot voorstander van een Multifunctionele Accommodatie in Tweede Exloërmond waarin een IKC kan worden ondergebracht.
- Als wij kijken naar huisvesting dan zijn wij ook van mening dat sport en onderwijs fysiek dicht bij elkaar moeten zijn. Zo kan het onderwijs gebruik maken van de aanwezig sportfaciliteiten en kan het sporten ook beter aansluiting vinden bij de schooltijden.

› Kansen.

Naast bovenstaande onderwerpen hebben wij nog een aantal punten die volgens ons kansengelijkheid kan stimuleren. Dit betreft de volgende punten:

- Wij willen in onze gemeente een pilot met de verlengde schooldag. Met de verlengde schooldag krijgen kinderen in het basisonderwijs meer tijd, naast taal en rekenen, voor bijvoorbeeld bewegen, gezonde voeding, cultuur, techniek en sociaal-emotionele ontwikkeling. Het is een van de maatregelen om onderwijsachterstanden tegen te gaan en de kansen van kinderen te vergroten. Bovendien kan met een goed naschools aanbod voor alle kinderen in de dorpen de segregatie worden verminderd.
- Voor de gemeente zien wij een faciliterende rol weggelegd om trajecten te starten tussen het onderwijs en de diverse sectoren van de arbeidsmarkt. Bij voorkeur sectoren die positieve impact hebben op de voor nu belangrijke thema's.
- Lichamelijk opvoeding (bewegingsonderwijs) vinden wij als D66 Borger-Odoorn belangrijk. Binnen onze gemeente zien wij het positieve effect van de Combi Coaches, hun inzet zien wij graag toenemen. Wij zouden graag met de gemeente en het onderwijs kijken naar de mogelijkheden.

Zorg & Sport

Hier ben en blijf ik gezond

Het is prettig leven in Borger-Odoorn. Een goede gezondheid is de basis voor dat prettige leven. Het is daarom belangrijk dat de gemeente oog houdt voor preventie, omdat voorkomen altijd beter is dan genezen. En dit is ook zeker nodig, omdat 57% van de inwoners van onze gemeente te maken heeft met overgewicht, met mogelijk daaraan gerelateerde zorgklachten. Je geboorteplaats zou daarentegen juist nooit invloed moeten hebben op je gezondheid. Wij stellen daarom een zorgvisie voor, vanaf dag één tot aan de dag van overlijden. Het is belangrijk dat dit een integrale visie is, omdat gezondheidsproblemen vaak een oorzaak hebben in maatschappelijke omstandigheden, zoals werkloosheid, armoede, laaggeletterdheid en een ongezonde leefomgeving. Wij stellen hieronder daarom zorgmaatregelen voor, met daarbij speciale aandacht voor sport, maar verwachten gelijktijdig dat onze visie op bijvoorbeeld onderwijs, veiligheid en het klimaat ook bijdragen aan het voorkomen van zorgproblematiek.

- › Preventie. Voorkomen is altijd beter dan genezen. Zorg moet daarom laagdrempelig en toegankelijk zijn en de gemeente moet ook een proactieve rol oppakken in het voorkomen van (of escalatie van) zorgproblematiek. Wij denken hierbij aan de volgende aanvullende acties:
  - Sportvisie. Wij willen dat de gemeente samen met de andere ondertekenaars van het lokale sport- en gezondheidsakkoord extra inzet geeft aan het uitvoeringsprogramma.
  - Voldoende beweegruimte. Het moet natuurlijker worden om te bewegen en te sporten in onze gemeente. Daar kan de gemeente tegenoverstellen dat het voldoende openbare plekken realiseert, waar laagdrempelig en gratis gesport kan worden. Daarbij denken wij aan het beschikbaar houden en toekomstbestendig maken van sportvoorzieningen in elk dorp.
  - De fiets. In de hoofdstukken Wonen en Klimaat besteden wij uitgebreid aandacht aan de positie die de fiets wat ons betreft moet krijgen in onze gemeente. Wij verwachten dat dit ook bijdraagt aan preventie, omdat het een gezonde manier is om je te verplaatsen.
  - Eenzaamheid. Uit onderzoek komt naar voren dat een 41% van de inwoners van Borger-Odoorn zich, soms of altijd, zeer eenzaam voelen. Ondanks dat dit onder het landelijk gemiddelde ligt, is dit een bijzonder trieste constatering. Bovendien kan eenzaamheid ook leiden tot een veelvoud aan zorgbehoeften. Wij willen dan ook alles op alles zetten om hier daadkrachtig beleid tegenover te zetten. De gemeente moet meer werk maken van de Nationale Coalitie en het actieprogramma van 'Eén tegen eenzaamheid'.
  - Roken. D66 Borger-Odoorn wil zo snel mogelijk toe naar een rookvrije gemeente. Dat betekent dat naast alle schoolpleinen die al rookvrij zijn ook andere openbare locaties rookvrij dienen te worden, maar ook dat er beleid ontwikkeld dient te worden voor het rookvrij maken van publieke ruimtes zowel binnen als buiten.

- › Jeugd. Een gezonde levensstijl begint bij dag één. Wij stellen daarom een zorgbeleid voor dat aansluit bij onze visie op Onderwijs en Cultuur. Concreet denken wij aan de volgende actiepunten:
  - Kinderopvang. De landelijke D66-inzet is dat kinderopvang voor ouders gratis moet zijn en vanuit de gemeente willen wij vooral gaan voor goede kwaliteit van de kinderopvang (controle vooraf) en handhaving (achteraf). Wij denken daarnaast in het kader van onderwijs aan het vroeg investeren in taalontwikkeling, maar het biedt natuurlijk ook een goede kans voor voorlichting en (vroeg)preventie op het gebied van zorg. Vanzelfsprekend zijn alle maaltijden op de opvang gezond.
  - Plezier. Sporten is, naast dat het gezond is, ook vooral leuk. De gemeente kan dat nog veel meer benadrukken, bijvoorbeeld in haar eigen uitingen, maar ook in haar communicatie. Wij denken

- bovendien dat sport (plezier), in verenigingsverband, een sterk sociaal middel kan zijn in het terugdringen van eenzaamheid.
- Ouders. Een gezonde levensstijl van een kind begint nadrukkelijk bij de ouders. Wij stellen daarom voor dat er expertise ontwikkeld wordt in het actief benaderen en omgaan met ouders van kinderen waarvan signalen binnenkomen van een ongezonde levensstijl. De school en de gemeente nemen daar samen het initiatief voor via de gezinscoaches.
  - Jeugdzorg. Er wordt enorm veel gemeenschapsgeld besteed aan jeugdzorg en de verwachting is dat dit alleen maar meer wordt. Ook lopen de wachttijden steeds meer op. Hier mag en moet de gemeente blijvend kritisch op zijn. Bovendien kan de gemeente strenger naleven dat er kwaliteit geleverd wordt. Wij stellen daarom voor dat er een integraal onderzoek komt naar alle jeugd contractpartners van de gemeente, ook in samenwerking met de scholen, waarin duidelijk wordt wat de zorgbehoefte is en wat die gaat worden, en welke zorg geleverd wordt en voor welke prijs dat gebeurt. De resultaten van dit onderzoek dienen gevormd te worden naar een integrale jeugdzorgvisie, waarbij de gemeenteraad meer in control dient te komen.
- › Ouderen. Het grootste gedeelte van de inwoners van onze gemeente heeft al een respectabele leeftijd bereikt. Bovendien is de verwachting dat deze groep een steeds groter gedeelte van onze inwoners gaat vormen. Het is daarom belangrijk dat er een duidelijke visie op de specifieke zorgbehoefte van ouderen is.
- Duidelijkheid. Alle gemeentelijke informatie over de beschikbare WMO-voorzieningen dient duidelijk en begrijpelijk te zijn, en makkelijk te vinden. Wij stellen voor dat de gemeente een brede uitvraag doet over de vindbaarheid van deze informatie, en de resultaten van die uitvraag deelt met de gemeenteraad zodat er stappen genomen kunnen worden indien dat nodig blijkt te zijn.
  - Zorgaanbieders. De gemeente speelt een belangrijke rol als spil tussen zorgaanbieders en zorgvragers. D66 wil de wensen en mogelijkheden van onze ouderen voorop zetten in dit overleg van vraag en aanbod. Bovendien dient er voldoende gemeentelijke ondersteuning te zijn in het zoeken naar de juiste zorgaanbieder.
  - Ouderenadviseurs. Wij zien graag dat de incidentele bijdrage voor het beschikbaar stellen van een ouderenadviseur een structurele bijdrage vanuit de gemeente gaat worden.
  - Veiligheid. Het wordt steeds gebruikelijker om langer thuis te wonen. Dat is een ontwikkeling waar D66 positief tegenover staat, maar het is wel van belang dat dit op een veilige manier gebeurt. In het hoofdstuk Wonen stellen wij meer over het aanpassen van ons huizenbestand, maar ook in het kader van zorg is het van belang scherp te zijn op een veilige thuissituatie. De gemeente kan hierin een voorlichtende rol nemen.
  - Preventie. Zoals hierboven ook benoemd, is voorkomen beter dan genezen. Iedere inwoner van onze gemeente moet de kans krijgen gezond oud kunnen worden. Daarbij dient de gemeente in te zetten op goedkope, laagdrempelige preventieprogramma's. Wij zien in de sociale inclusie van deze programma's bovendien een belangrijke rol in het voorkomen of verhelpen van eenzaamheid onder ouderen.
  - Dementie. Wij zien een grotere rol voor vrijheid, in plaats van veiligheid, in hoe wij omgaan met ouderen met dementie. Daarbij dienen vooral de wensen van de dementerende personen zelf voorop te staan. Iedereen verdient het om met respect en op een gelijkwaardige manier oud te worden. Hierover gaan wij graag het gesprek aan met dementerende ouderen, maar ook met vertegenwoordigers van zorginstellingen die deze zorg verlenen in onze gemeente.

- › Omdenken. Zorg is de grootste uitgavenpost van de gemeente, met afstand. De verwachting is dat de kosten voor de zorg in het breedste zin van het woord ook alleen maar zullen toenemen. Het is daarom belangrijk dat de gemeente zichzelf altijd blijft uitdagen om op het gebied van zorg kritisch te vernieuwen. Wij denken daarbij aan de volgende mogelijkheden:
  - Positieve indicaties. Mensen zijn altijd meer dan een indicatie. Echter, zeker op het gebied van zorg, krijgen mensen al erg snel een (negatieve) indicatie mee, waaraan ze bovendien bij al hun afspraken herinnerd worden. D66 wil hierin een omslag maken. Wij stellen daarom voor dat de gemeente gaat werken positieve indicatoren – zoals geluk, schuldenvrij zijn, gezond zijn of een baan vinden. Wij verwachten hierin bij veel mensen een onnodig negatieve spiraal te kunnen doorbreken.
  - Seks. Jong en oud kunnen profiteren van goede voorlichting over het hebben van prettige, vrijwillige en veilige seks. Hierin kunnen scholen, de bibliotheek, verenigingen en de gemeente een voortrekkersrol pakken. Goede voorlichting kan seksueel geweld voorkomen, het stigma van sekswerk halen, gezonde seksuele vorming bij jongeren stimuleren en ook de toegang tot anticonceptie vergemakkelijken.
  - Sportaccommodaties. D66 wil een brede inzet op moderne en duurzame sportaccommodaties. Wij verwachten dat dit clubs en verenigingen aantrekkelijker maakt.
  - Schoolmaaltijden. Een hongerige maag kan leiden tot een ondermaats presterende leerling. D66 wil daarom een breed onderzoek instellen naar de mogelijkheden voor het terugbrengen van schoolmaaltijden. Bovendien biedt dat ook een mooie kans voor het onder de aandacht brengen van gezond eten. Dit is natuurlijk wel een dure onderneming. Wij stellen daarom voor dat er onderzocht wordt of hier landelijke subsidies voor beschikbaar zijn. Bovendien verwachten wij hierdoor juist op andere gebieden lagere kosten, omdat wij hiermee bijvoorbeeld ook overgewicht onder jongeren kunnen terugdringen.
  - Sportpas. Wij willen zoveel als mogelijk de samenwerking tussen onze scholen en sportverenigingen stimuleren. D66 wil daarbij kinderen nog meer stimuleren om te gaan sporten, door middel van subsidies een sportpas te faciliteren, waardoor kinderen goedkoper kunnen (gaan) sporten.

- › Armoede. Armoede is een van de hoofdoorzaken van veel zorgklachten, al wordt het niet altijd als zodanig herkend. Bovendien valt vaak niet aan de buitenkant te zien, hoeveel moeite een persoon precies heeft hoeven doen om een maaltijd op tafel te zetten. Voor dit verkiezingsprogramma hebben wij er daarom voor gekozen armoede op te nemen onder zorg, al is het een probleem dat van alle kanten aangevlogen dient te worden. Wij willen op het volgende inzetten:
  - Overerfbare armoede. Armoede is een generatieprobleem. Dat wil zeggen, het is erg moeilijk om patronen van armoede te doorbreken, wat vaak maakt dat armoede van generatie op generatie wordt doorgegeven. Echter, wij weigeren toe te geven aan de mantra 'eens een dubbeltje, nooit een kwartje'. Wij stellen daarom een actieprogramma voor, dat echt werk gaat maken van overerfbare armoede. Wij denken dat daarbij een belangrijke rol voor het onderwijs is weggelegd.
  - Jongerenwerkers. Wij zien weer een belangrijke rol voor jongerenwerkers in onze gemeente. Niet alleen om bijvoorbeeld overlast tegen te gaan of criminalisering te voorkomen, maar ook om signalen van huiselijk geweld en armoede op te pakken. Wij gaan ook graag het gesprek aan met organisaties, zoals het gevangeniswezen, over het inzetten van ervaringsdeskundigen als jongerenwerkers in bijvoorbeeld buurthuizen en jongerenhonden.

- Participatiewebshop. Om te komen tot het vragen van hulp, moet eerst vaak een enorme (mentale) drempel worden genomen. Wij vragen ons dan ook af of wel iedereen gebruik maakt van hulpmiddelen zoals de participatiewebshop, die daar eventueel recht op heeft. Wij zien graag dat de gemeente hierin een proactieve rol oppakt.
- Basisbaan. Wij willen onderzoeken of het mogelijk is om een kleinschalige proef op te zetten met basisbanen in de gemeente. Dit zijn banen, als alternatief voor een bijstandsuitkering. Wij denken daarbij aan te kunnen sluiten bij de praktijk en de onderzoeken die op dit moment worden uitgevoerd in de gemeenten Assen en Groningen.

Werk & Ondernemen

Hier heb ik een goede baan

Nederland staat voor grote uitdagingen. Onze arbeidsmarkt, belastingen en sociale zekerheid moeten radicaal veranderen als we willen dat zoveel mogelijk mensen een bestaan kunnen opbouwen en hun eigen leven kunnen inrichten. Dat was al zo voor de coronacrisis, maar geldt nu des te meer. Uiteraard willen wij deze uitdagingen ook als gemeente in nauwe samenspraak met de inwoners aangaan.

› Jongeren.

Een goede start is cruciaal voor jongeren om een goed bestaan te kunnen opbouwen. Dit begint uiteraard bij een goede opleiding, maar wordt gevolgd door een baan die aansluit op het gevolgde onderwijs en beschikbaar is in de regio waar men zijn eigen leven wil inrichten. De volgende onderdelen zijn hierbij van belang:

- Creëer voldoende mogelijkheden voor jongeren om toegang te krijgen tot de arbeidsmarkt. Wij denken hierbij aan een goeie aansluiting tussen het onderwijs en deze arbeidsmarkt. Door onderwerpen te stimuleren in het basis- en voortgezet onderwijs die passen bij beroepen waar schaarste is of wordt verwacht.
- Een baan moet duurzaam zijn waarbij dus niet alleen waarde wordt gehecht aan monetair kapitaal, maar ook –en juist- aan sociaal en ecologisch kapitaal. Wij willen dus meer focus op de mens als doel op zich, in plaats van middel om winst te maken. Dit past goed bij ons als Cittaslow gemeente.
- Niemand is gelijk en daarom is een persoonsgerichte aanpak noodzakelijk om jongeren te helpen op de arbeidsmarkt, dit vergt dus maatwerk. Zowel landelijk als op gemeentelijk niveau is hiervoor ruimte, wij zien dit graag ten volste benut. Uiteraard is inspraak vanuit de jongeren hier belangrijk.

› Ouderen.

Mensen moeten vrij zijn om hun leven te leiden zoals zij dat willen. Voor ouderen is er een aantal voorwaarden voor deze vrijheid: verzekerd zijn van een goed verzorgde oude dag, met betaalbare zorg van goede kwaliteit, in een veilig huis of appartement en dichtbij familie en vrienden. In de coronacrisis, toen bezoek niet meer welkom was in verpleeghuizen, hebben we gezien hoe lastig het is te moeten kiezen tussen leven en kwaliteit van leven. De ouderen van nu willen kwaliteit van leven. Hierbij denken wij aan de volgende punten:

- Wij zien graag betere voorzieningen om de leefbaarheid te verhogen. Hierbij denken wij aan de volgende zaken:
  - De staat van woningen te verbeteren en deze te verduurzamen. Dit voorkomt dat bewoners moeten verhuizen en blijft de sociale interactie intact, wat erg belangrijk is voor de leefbaarheid.
  - Het verzorgen van de wijk of buurt en voorkomen van overlast. Wij denken hier aan groenonderhoud en onderhoud van de voetpaden, maar ook het creëren van een plek om van dit groen te kunnen genieten.
  - Behoud van voorzieningen en diensten, maar ook de bereikbaarheid hiervan.
  - Wij vinden het erg belangrijk dat de inwoners hierbij inspraak hebben.
  - Het stimuleren van activiteiten en initiatieven van en vanuit de inwoners.
- Ouderen vragen een andere benadering dan jongeren, maar dit zal net als bij de jongeren ook weer maatwerk moeten zijn. Een Ouderen coach is hier bij uitstek voor geschikt. Deze kan zich een goed

beeld vormen van de ouderen binnen onze gemeente en de gemeente van advies voorzien over de te ondernemen stappen.

- Stimuleren van het Zorg toerisme, hiermee verbeterd de kwaliteit en komt er meer aanbod.

› Overheid.

De overheid is er voor de mensen en niet andersom, dit geldt landelijk maar ook zeker op gemeentelijk niveau. De volgende zaken moeten dit wat ons betreft o.a. mogelijk maken:

- Zowel landelijk als gemeentelijk zijn er helaas voorbeelden genoeg waaruit blijkt dat er te veel regels zijn als het gaat om het verstrekken van uitkeringen en het voorkomen van schulden. Elke vorm van menselijkheid en flexibiliteit lijkt verdwenen te zijn. Wij willen ontregelen, werken aan kwaliteit van uitvoering en maatwerk.
- Lokaal diensten en producten afnemen waar mogelijk. Wanneer het een aanbesteding betreft dan bij gelijkheid kiezen voor lokaal waarbij vooral gekeken moet gaan worden naar "Social return on investment".
- Wij stellen voor om binnen de gemeente (waar mogelijk in samenwerking met onze buurgemeenten Coevorden en Emmen >> BOCE verband) een Subsidie Coördinator aan te stellen. Er is veel geld beschikbaar vanuit Europese en landelijke subsidies, maar vergt wel expertise en ervaring.
- Wij zien graag een pilot met Basisinkomen op gemeentelijk niveau. Basisinkomen is geen doel op zich, maar een pilot zal ook inzicht kunnen geven in het vereenvoudigen en verminderen van regels rondom bijstand en re-integratie.

› Vrijwilligers.

Vrijwilligerswerk is een belangrijk onderdeel van de samenleving. Nederland telt veel mantelzorgers en vrijwilligers die onmisbare taken vervullen voor hun medemens. Zij zijn onmisbaar, maar veel mantelzorgers en vrijwilligers zijn overbelast. Zij verdienen meer ondersteuning. De volgende punten zijn voor ons belangrijk wanneer het gaat om vrijwilligers en mantelzorgers.

- Wij zijn van mening dat werk wat betaald kan zijn, ook betaald moet zijn. Er zijn bijvoorbeeld veel vrijwilligers in de zorg die ondertussen ook echt onmisbaar zijn, maar gezien de onderbezetting in de zorg is het wat ons betreft niet te verklaren waarom deze vrijwilligers geen betaalde medewerkers zijn. Het is dus belangrijk om meer inzicht te krijgen in dat vrijwilligerswerk.
- Mensen in de bijstand stimuleren om vrijwilligerswerk te gaan doen. Dit is zeker geen verplichting, maar het kan zoveel bieden en laten wij dat vanuit de gemeente ook benadrukken. Denk hierbij aan de kansen op een baan en het krijgen van een netwerk wat uiteindelijk ook weer kan leiden tot een baan.
- De gemeente kan meer ruimte bieden voor logeerszorg, als tussenvorm tussen thuis en het verpleeghuis. Op die manier wordt de mantelzorg ontzien.
- De gemeente moet bij het verlenen van vergunningen geen onnodige obstakels opwerpen voor mantelzorgwoningen waar kinderen dicht bij hun hulpbehoevende ouders wonen. Dit zien wij graag terug in de woonzorgvisie van de gemeente Borger-Odoorn.

Veiligheid & Gelijkwaardigheid

Hier voel ik mij veilig

Wij zijn er trots op dat de gemeente Borger-Odoorn qua veiligheid boven gemiddeld scoort ten opzichte van andere gemeenten in Nederland. Wel merken wij steeds meer dat (het gevoel van) veiligheid onder druk komt te staan. Dat merken wij in de signalen van inwoners die ons bereiken, maar ook in berichtgeving op social media en in traditionele media. Daar maken wij ons zorgen over. Ook denken wij dat er nog flinke progressieve stappen op het gebied van veiligheid en gelijkwaardigheid kunnen worden gezet. Wij gaan namelijk uit van de mantra dat niemand gelijk is, maar wel gelijkwaardig. Elke inwoner van Borger-Odoorn verdient een veilige woon- en leefomgeving en een gelijkwaardige behandeling.

› Regenboogbeleid.

Wij juichen het toe dat onze gemeente een Regenbooggemeente is. In het kader van LHBTI-emancipatie willen wij ervoor zorgen dat het gemeentelijk regenboogbeleid inclusief is, en dat het een bijzondere aandacht kent voor veiligheid, jongeren en kwetsbaren, en zichtbaarheid. Wij denken aan de volgende aanvullende maatregelen:

- Langs de lijnen. Helaas is het vaak nog gebruikelijk om bepaalde woorden, zoals 'homo', te gebruiken als scheldwoord. Dat zien wij met name terugkomen op scholen en op sportvelden. Dat kunnen en mogen we niet langer accepteren. Wij zouden daarom graag zien dat alle scholen en sportverenigingen een regenboogplan maken, waarin ze uitleggen op welke manier ze diversiteit en inclusie stimuleren.
- Festivals en concerten. Wij stellen voor dat alle organisatoren van evenementen in de gemeente Borger-Odoorn ook plannen indienen over inclusie en diversiteit. Alle evenementen moeten namelijk voor iedereen vrij toegankelijk zijn. Daarbij denken we op deze manier bovendien mensen te bereiken, die we anders niet zo snel zouden spreken.
- De regenboog. Ieder jaar wappert de Regenboogvlag op het gemeentehuis. Wij zijn sterk voorstander van deze manier van zichtbaarheid. Wij verwachten dat scholen, (sport)verenigingen en dorpshuizen zich hier ook bij aansluiten.
- Veiligheid. Op het gebied van veiligheid denken wij flinke stappen te kunnen maken door een diversiteitscoördinator aan te stellen op het gemeentehuis, met scholen in gesprek te gaan over de rol van leerkrachten, en binnen het veiligheidsberaad ook aandacht te vragen voor specifieke LHBTI-aanpakken door agenten op straat.
- Ouderen. Wij vinden het belangrijk dat iedereen zichzelf kan zijn, op elke leeftijd. Wij willen daarom in gesprek gaan met zorginstellingen voor ouderen, over het gevoerde beleid voor diversiteit en inclusie. Verhuizen naar een zorgomgeving zou nooit moeten betekenen dat iemand niet meer zichzelf kan zijn, of worden.
- Acceptatie. Voor iedereen, maar ook zeker voor jongeren en kwetsbaren, kan het bijzonder moeilijk zijn om uit de kast te komen. Ook omdat het lastig is bepaalde patronen te doorbreken in onze gemeente. Het is niet normaal om 'ze moeten wel normaal doen' te zeggen, maar toch horen we het nog vaak. Het helpt daarbij om een netwerk te hebben van gelijkgestemden. De gemeente dient daarom altijd ondersteuning te bieden aan LHBTI-organisaties. Bovendien willen wij dat er plannen ontwikkeld worden om ook in de dorpen en wijken plekken te realiseren waar personen terecht kunnen met vragen, of gewoon voor een luisterend oor.

› Inclusief en divers.

Het zou in Borger-Odoorn niet uit moeten maken of iemand van zand of veen komt, welk geloof iemand heeft, hoe oud of jong iemand is, wat het geslacht of gender van iemand is, waar iemand geboren is, of hoe

iemand er uit ziet. Daar dient het gemeentelijke beleid rondom inclusie en diversiteit dan ook op gericht te zijn. Concreet stellen wij het volgende voor:

- Portefeuille. Wij willen dat diversiteit en inclusie een vaste portefeuille wordt van een wethouder, waarover deze wethouder regelmatig rapporteert in de gemeenteraad. Hiermee voorkomen we dat bepaalde zaken een bijzaak worden, wanneer het hoofdzaak dienen te zijn.
- Diversiteitsraad. Wij stellen voor dat er een extra erkende overlegpartner wordt ingericht, naar het voorbeeld van de Seniorenraad, Wmo-raad, Cliëntenraad Participatiewet en WSW, en Jongerenadviesraad. Het is belangrijk dat al onze inwoners breed vertegenwoordigd zijn in deze raad, en dat zij gevraagd en ongevraagd (periodiek) advies uitbrengt over het diversiteitsbeleid van de gemeente aan het college en de raad.
- Anoniem solliciteren. De gemeente dient altijd het goede voorbeeld te geven. Wij willen daarom dat het mogelijk wordt om anoniem te solliciteren op gemeentevacatures. Bovendien stellen wij voor dat de gemeente hierin ook bedrijven en andere maatschappelijke partners actief gaat stimuleren.
- Inclusief onderwijs. Op onze scholen wordt het maatschappelijk fundament van onze jongeren gelegd. Iedereen zou zich daarom altijd welkom moeten voelen op school, ook jongeren met een geestelijke of lichamelijke beperking, een bepaalde seksuele oriëntatie of bijvoorbeeld gelovige jongeren. Wij verwachten daarom van alle scholen een diversiteitsplan en kijken daarnaast sympathiek naar initiatieven als de Week van Inclusief Onderwijs.
- Discriminatiecoördinatie. De gemeente moet het zo makkelijk en laagdrempelig mogelijk maken om (anoniem) meldingen te doen bij de gemeente over ervaren discriminatie, op welk gebied dan ook. Daarbij stellen wij voor dat het op de gemeentelijke website niet meer dan vijf klikken moet kosten, voordat onze inwoners hun klacht kwijt kunnen. Daarnaast moet er bij de gemeente kennis en kunde aanwezig zijn voor het afhandelen en doorsturen van deze klachten, en het bieden van gepaste en gespecialiseerde hulp, waar nodig en gevraagd.

› Veiligheid.

Het veiligheidsbeleid van onze gemeente moet er op gericht zijn om Borger-Odoorn zo veilig mogelijk te houden. Dat gaat gelukkig goed. Zo is de traditionele criminaliteit in Borger-Odoorn onder het gemiddelde van de rest van Nederland. Het is van belang om ook aandacht te hebben voor nieuwe criminaliteit, zoals ondermijning, vormen van digitale criminaliteit en fraude met persoonsgegevens, en voor een inclusief veiligheidsbeleid, dat voor iedereen werkt. Wij willen in ieder geval op de volgende punten inzetten:

- Veiligheid op straat. Elke persoon zou altijd veilig over straat moeten kunnen in onze gemeente. Wij hebben daarbij bijzondere aandacht voor de kwetsbare positie van vrouwen en jongeren. Wij zien nut in een campagne gericht op mannen die mannen aanspreken op grensoverschrijdend gedrag en wij willen dit graag verder onderzoeken.
- Veiligheid achter de voordeur. Het moet altijd mogelijk zijn om (anoniem) melding te maken van (vermoedelijk) huiselijk geweld. Daarbij is het van belang dat organisaties als Veilig Thuis de juiste middelen te hebben.
- Online veiligheid. Er moet bijzondere aandacht komen voor cyber criminaliteit, maar ook om hoe veilig om te gaan met digitale middelen, zoals smartphones en social media. Wij denken dat hierbij de bibliotheek, scholen en zorginstellingen een belangrijke voorlichtingsrol kunnen spelen.
- Blauw op straat. Wij vinden het belangrijk dat agenten zich vooral kunnen bezighouden met hun dagtaak, en niet steeds meer met administratie. Daarover voeren wij op landelijk niveau discussies. Ook zien wij de meerwaarde die wijkagenten hebben, en moeten deze in alle dorpen en wijken snel en toegankelijk bereikbaar zijn.

› December.

Voor velen is de maand december een maand van festiviteiten, gericht op samenkomen, het feestelijk afsluiten van het jaar, en het inluiden van het nieuwe jaar. Ook voor D66 staat voorop dat het vooral een feestelijke maand is, met mooie tradities. Wel is het belangrijk dat december voor iedereen een feest, en veilig is. Voor ons betekent dat het volgende:

- Carbid. Wij vinden het knallen van carbid een mooie traditie, die goed bij onze regio past, en een aantrekkelijk sociaal karakter heeft. Wel vinden wij dat het niet thuishoort in onze woonwijken en in nabijheid van dieren en zorginstellingen. Dat hoeft gelukkig ook niet, omdat onze gemeente nou eenmaal erg groot is. Wij willen de APV daarom zo aanpassen, dat er bij het knallen met carbid minimaal een afstand van 100 meter tot woonbebouwing, zorginstellingen en dieropvangen aangehouden moet worden.
- Vuurwerkvrrije- en luwe dorpen en wijken. Wij juichen het van harte toe dat op landelijk niveau verboden zijn ingeregeld voor vuurpijlen en knalvuurwerk. Desalniettemin begrijpen wij ook dat vuurwerk voor velen de traditionele manier van jaarafsluiting is. Om de jaarwisseling voor iedereen veilig en aangenaam te houden, willen wij onderzoeken of het instellen van vuurwerkvrrije- en/of luwe zones in dorpen en wijken voor sommigen een uitkomst kan zijn om te ontsnappen aan het lawaai, de rommel, de onveiligheid en de (milieu) overlast van vuurwerk. Als tegenpresentatie denken wij dat de gemeente zelf ook een centrale vuurwerkshow kan organiseren.
- Feestvuren. Rondom de jaarwisseling, maar bijvoorbeeld ook rond Pasen, worden vaak grote vuren ontstoken. Dat gebeurt soms professioneel, maar vaak ook door buurtbewoners. Hierbij komt veel overlast kijken, voor het milieu, maar ook voor omwonenden. Bovendien heeft de brandweer er een flinke taak aan om alle brandjes in bedwang te houden. Het is lastig om hier echt grip op te krijgen, al kan de gemeente wel strenger handhaven, haar vergunningenbeleid herzien en bijvoorbeeld kerstbomen vroegtijdig (laten) inzamelen.

Democratie

Hier doet mijn stem er toe

Iedereen zou mee kunnen doen met onze democratie, niet één keer in de vier jaar, maar iedere dag. De gemeente is er voor haar inwoners. Voor jou. Ze moet iedereen vrij laten, maar niemand laten vallen. En als inwoners goede ideeën hebben, dan willen wij daarmee aan de slag. D66 zet zich vanaf haar oprichting in voor een gezond democratisch bestel, en daar gaan wij ook graag in Borger-Odoorn mee door. Als het om democratie gaat, zullen wij nooit achterover leunen.

› Nieuw democratie.

Het is belangrijk dat de gemeente zichzelf constant kritisch blijft bekijken, durft te experimenteren en te innoveren. Wij willen daarbij inzetten op de volgende punten, waarvan wij denken dat het onze inwoners nog dichter bij de politieke besluitvorming kan brengen:

- Coalitieakkoord. Wij willen toewerken naar een minimaal coalitieakkoord, waarbij alleen de hoofdlijnen worden geschetst. Wij vinden het namelijk niet van een gezonde democratie spreken, dat coalitieafspraken vlak na de verkiezingsperiode worden vastgetimmerd, waar vervolgens niet meer van kan worden afgeweken. Wij willen bovendien de verschillende raadspartijen meer kans geven om mee te schrijven aan het coalitieakkoord.
- Agenderingsrecht. Wij stellen voor dat er actief werk wordt gemaakt van het agenderingsrecht – wat inhoudt dat alle inwoners van Borger-Odoorn, wat ons betreft vanaf 12 jaar oud, een onderwerp op de agenda van de gemeenteraad kunnen zetten, wanneer zij hiervoor genoeg handtekeningen hebben verzameld. Wij denken daarbij aan 250 handtekeningen, ook om de drempel niet te laag te maken.

› Lokale democratie.

Politiek wordt overal in onze gemeente bedreven. In gesprekken op straat, in klaslokalen en in kantines van bedrijven en sportverenigingen. Politiek is namelijk niets meer en minder dan georganiseerd debat, over de punten die ons allemaal aangaan. De gemeenteraad is echter geen goede afspiegeling van onze gemeente. Niet in geslacht, woonplaats, leeftijd, afkomst en geloof. Wij denken daar door het volgende iets aan te kunnen doen:

- Gemeenteraad in beweging. Wij denken dat het een goede ontwikkeling zou zijn, als de gemeenteraad af en toe buiten het gemeentehuis vergadert. Daar kan de agenda aanleiding tot geven, maar ook verzoeken van inwoners en individuele raadsleden. Al is het gemeentehuis centraal gelegen, zijn het toch vaak dezelfde gezichten die mee kijken en -praten. Daar willen we iets aan doen, ook door zelf als gemeenteraad ‘op pad’ te gaan.
- Toegankelijkheid. Wij willen dat gemeenteraadsvergaderingen zo toegankelijk mogelijk zijn. Op dit moment is het slechts voor een kleine groep mensen mogelijk de vergaderingen fysiek te bezoeken, en de vergadering valt online alleen via de gemeentelijke website te volgen. Wij stellen daarom voor dat de mogelijkheden worden onderzocht voor het online streamen van de vergaderingen op social media en op YouTube.
- Digitalisering. Ook moet de gemeente nadenken over de mogelijkheden die digitalisering biedt. Communicatie met en participatie van inwoners kan hierdoor anders worden ingericht. Verdere digitalisering heeft ook invloed op de manier van werken van de gemeente zelf, zeker wanneer ook gebruik wordt gemaakt van sensortechnologie en kunstmatige intelligentie. De veiligheid hiervan moet vanzelfsprekend gewaarborgd zijn, net als de privacy van de inwoners. D66 ziet graag dat de gemeente een integrale visie hiervoor ontwikkelt.

- Participatie. De nieuw participatienota van de gemeente moet zoveel mogelijk worden toegepast. Bij elk relevant onderwerp moet de gemeente bepalen wat de participatie van inwoners zal zijn. Te beginnen bij de omgevingsvisie, maar ook bij onderwerpen van het sociale domein.

- › Regionale democratie. Ook op het gebied van democratie, kan de regionale uitstraling van onze gemeente niet onderschat worden. Dat dienen we dan ook uit te dragen. Bovendien liggen er genoeg kansen om de regionale samenwerking nog meer te versterken. Wij denken daarbij aan het volgende:
  - BOCE. BOCE is het samenwerkingsverband van de gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen. Het is ooit bedacht om de slagkracht, kwaliteit, effectiviteit en efficiëntie te verbeteren op het gebied van sociale zaken, inkoop, aanbesteding en ICT. Tegenwoordig wordt er ook samengewerkt op het gebied van bereikbaarheid, toerisme, recreatie en leefbaarheid. Wij juichen het toe dat er regionaal wordt samengewerkt en blijven ook benadrukken dat de afzonderlijke gemeenteraden in control moeten blijven.
  - Onze gemeente participeert in een 7-tal gemeenschappelijke regelingen in zowel (boven) regionaal als Drents verband. Wij willen blijven inzetten om de kader stellende rol van onze gemeente verder uit te bouwen om zodoende beleid en dienstverlening van de regelingen op een hoger plan te krijgen. Met name de sturing op RUD (Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe) en Wedeka (sociale werkvoorziening) zullen door onze partij nauwgezet worden gevolgd.

Financiën

Hier kan ik op vertrouwen

Als inwoner van de gemeente Borger-Odoorn moet u er van uit kunnen gaan dat de gemeente verantwoord omgaat met haar financiën. Deze financiën moeten constant bewaakt worden en gezond gehouden worden. Gezonde financiën maken het namelijk mogelijk om te investeren in de thema's van dit verkiezingsprogramma. We beseffen dat onze voorstellen met de momenteel beschikbare middelen niet allemaal tegelijk te realiseren zijn. We zullen daarom scherpe keuzes moeten maken en in de tijd moeten faseren. We willen immers ook voorkomen dat de gemeentelijke lasten onevenredig stijgen. Verder leeft bij ons het sterke besef dat de gemeente voor het overgrote merendeel van haar inkomen afhankelijk is van het Rijk. Dat maakt dat gedeelte van de financiën minder beïnvloedbaar, al kunnen wij als plaatselijke afdeling van de tweede partij van Nederland hierop meer invloed uitoefenen dan de meeste andere partijen.

› Verantwoord.

Het is belangrijk dat het financiële beleid van de gemeente Borger-Odoorn solide en transparant is, en dat u mee kunt praten en kijken. Wij zetten daarbij in het bijzonder op de volgende punten in:

- OZB. Wij willen geen valse verkiezingsbeloftes doen. Wij zullen daarom ook niet beloven dat wij de vaste lasten bevriezen, of dat de OZB niet zal stijgen in de komende vier jaar. Dat betekent niet dat wij per definitie de OZB willen laten stijgen, maar wel dat wij het besef hebben dat de OZB een van de weinige (grote) inkomstenbronnen van de gemeente is die, indien nodig, snel aangesproken kan worden. Als het nodig zal blijken om de OZB te laten stijgen, zorgen wij dat het duidelijk is waarom dat nodig is, en waaraan uw geld besteed zal worden.
- Toegankelijk. In de afgelopen periode is ingezet op het leesbaar en begrijpelijk maken van de jaarlijkse begrotingen en kadernota's. Wij juichen die ontwikkeling van harte toe. Daarbij blijft het belangrijk dat we afkortingen uitleggen, op een begrijpelijk taalniveau schrijven, kort en bondig zijn, en ons zo veel mogelijk in het Nederlands uiten. Verder dient elke inwoner altijd in één opslag te kunnen zien hoe de inkomsten en uitgaven ervoor staan.
- Toeristenbelasting. Wij willen voorkomen dat de toeristenbelasting nog meer stijgt. Zo houden we de gemeente Borger-Odoorn aantrekkelijk en in verhouding tot buurgemeenten, ook niet te duur.
- Het Rijk. Als gemeentelijke afdeling van de tweede partij van Nederland zetten wij onze invloed in voor eerlijke vergoeding voor alle taken die als het gevolg van de decentralisatie aan gemeenten zijn toegewezen en voor een gezondere inhoud en verdeling van het Gemeentefonds. Wij vinden ook dat onze regio, als Kansregio, meer aanspraak zou moeten kunnen maken op landelijke subsidie- en stimuleringsmaatregelen.

› Kansen.

De gemeente heeft voor een groot deel geen invloed op haar inkomsten, waardoor het lastiger is om te sleutelen aan de in- en uitgaven. D66 ziet wel kansen om slimmer om te gaan met onze uitgaven, om nieuwe inkomsten te genereren, en om bepaalde zaken voor onze inwoners goedkoper te maken.

- Leges. Wij vinden het belangrijk dat de gemeente eerlijke prijzen voor haar producten vraagt. Wij zetten dan ook in op een legesverordening die in prijs vergelijkbaar is met onze buurgemeenten, en waarbij verder zo veel mogelijk voorkomen wordt dat de gemeente extra lasten oplegt boven op de landelijke richtlijnen. Met name voor ondernemers kunnen de leges omlaag, waarbij wij denken aan het rekenen van de kostprijs voor bijvoorbeeld het opvragen van de bouwverordening, een jaarrekening, bestemmingsplannen, aanvragen, printen en verslagen. Binnen de mogelijkheden van

de wet willen wij verkennen of wij deze stukken (enkel) digitaal, en daarmee goedkoper, kunnen verstrekken.

- Resultatenfonds. D66 Borger-Odoorn wil graag een resultatenfonds opzetten in onze gemeente, omdat wij daarmee op een grote schaal werk kunnen maken van resultaatfinanciering – een vorm van financiering waarbij betaald wordt naar uitkomsten, en niet beloften. Wij denken hiermee ook ruimte te kunnen scheppen voor het maken van resultaatafspraken (in feite, social impact bonds) met sociale ondernemers, bijvoorbeeld voor het terugdringen van schulden en het naar werk begeleiden van personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Van belang daarbij is dat wij inzetten op ‘positieve indicatoren’, dus we kijken niet alleen naar alles wat mis is, maar vooral naar waar we naar toe willen: geluk en gezondheid. Al zal dit fonds in eerste instantie een flinke investering vragen, denken wij de kosten te kunnen drukken door inwoners, bedrijven en sociale partners mee te laten investeren, en voorzien wij bovendien op de langere termijn lagere lasten, bijvoorbeeld als het gevolg van minder bijstandsuitkeringen.
- Social Return. Wij denken grote impact te kunnen maken, door een kleine aanpassing van het gemeentelijke aanbestedingsbeleid. Wij stellen namelijk voor dat ‘social return’ als extra voorwaarde wordt toegevoegd, aan alle openbare aanbestedingen, vanaf een bepaald bedrag. Hiermee bedoelen wij dat de gemeente als voorwaarde dient te stellen dat alle bedrijven en organisaties die een aanbesteding met onze gemeente willen aangaan, zelf een minimaal percentage van het aanbestedingsbedrag in de leef- en woonomgeving van het project herinvesteren. Dat kan bijvoorbeeld een hondenweide als bestemming hebben, het opknappen van een fietspad, het aanpakken van groenbeheer of het creëren van een (maatschappelijke) werkplek.
- Inkopen. De gemeente dient ten alle tijden zelf het goede voorbeeld te geven. Wij stellen daarom voor dat de gemeente altijd lokaal, circulair en duurzaam inkoopt, waarbij met name sociale ondernemers als interessante inkooppartners worden gezien. Wel moet worden voorkomen dat de gemeente als enige afnemer bedrijven oneerlijk voortrekt, of de markt op een andere manier verstoort.
- Subsidies. Wij willen dat de gemeente altijd werk maakt van het zoveel mogelijk aantrekken van provinciale, landelijke en Europese subsidies. Hierbij voorzien wij een voltijdsbesteding voor in ieder geval één coördinator, die bijvoorbeeld in BOCE-verband kan werken, of (ook) aan kan sluiten bij de provinciale inzet.

Dankwoord

In juni zijn we begonnen met dit verkiezingsprogramma. Wij hebben als verkiezingsprogrammacommissie een aanpak gekozen, een tijdsplan uitgezet en een groep kritische meedenkers verzameld. Al in een vroeg stadium hebben wij een grote groep inwoners, organisaties (landelijk en regionaal) en bedrijven gecontacteerd en gevraagd om ons te voorzien van input. Wij zijn dankbaar voor de vele reacties die wij hierop hebben ontvangen. Daarnaast hebben wij ook op eigen initiatief input ontvangen vanuit diverse organisaties, dit is ook zeer waardevol geweest voor ons. De verzameling van deze input hebben wij gebruikt als start voor diverse thema avonden. Op deze avonden zijn alle thema's uitvoerig besproken en de uitkomsten hiervan zijn later uitgewerkt als hoofdstukken in dit verkiezingsprogramma.

Ook zijn wij dankbaar voor de betrokkenheid van de leden van D66 Zuidoost-Drenthe, D66-Statenvructie en de huidige D66 fracties van Borger-Odoorn en Emmen.

Met een goed gevoel kijken wij terug op het doorlopen proces om tot dit verkiezingsprogramma te komen. Een verkiezingsprogramma waar wij als D66 Borger-Odoorn trots op mogen zijn. Wij hopen dat het eenieder uitnodigt om mee te denken en om mee te doen.

Als verkiezingsprogrammacommissie willen wij iedereen bedanken die ons heeft geholpen en heeft voorzien van input.

Marc de Jonge, voorzitter
Arnold van der Holst
Joey Koops
Johan Hilbrands
John Goeree